
3

Antisemitisme

Aan de orde is de behandeling van:

- **het verslag van een algemeen overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Veiligheid en Justitie over antisemitisme (30950, nr. 22).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Van Klaveren** (PVV):

Voorzitter. De Kamer heeft in korte tijd verschillende keren over antisemitisme gesproken. We doen dan wederom niets meer dan onze afschuw uitspreken met als gevolg dat we hier binnen afzienbare tijd opnieuw staan.

De afgelopen tijd werd eens te meer aangetoond waarom de moties die de PVV-fractie zal indienen zo relevant zijn. In Amsterdam-West werd tijdens de interreligieuze wandeltocht voor de zoveelste keer de Hitlergroet gebracht en een rabbijn uitgescholden, uiteraard door de ons inmiddels welbekende straatterroristen. Om de veiligheid van joodse burgers en instellingen te garanderen en een helder beeld te krijgen van hoe groot het probleem van het hedendaagse antisemitisme binnen de islamitische gemeenschap nu specifiek is, dient de PVV-fractie de volgende moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er volgens recente politiecijfers een toename is van het aantal antisemitische incidenten van rond de 50%;

constaterende dat het Centraal Joods Overleg aangeeft dat joodse instellingen jaarlijks bijna 1 mln. aan beveiligingskosten hebben;

overwegende dat het garanderen van de veiligheid van haar burgers een kerntaak is van de Staat;

overwegende dat de noodzaak joodse instellingen extra te beveiligen door het stadsdeel Amsterdam-Zuid reeds is erkend;

verzoekt de regering, alles in het werk te stellen om de beveiliging van joodse instellingen topprioriteit te geven bij politie, en dat op zo'n wijze te laten invullen dat het inkopen van particuliere beveiliging niet langer nodig is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van Klaveren en Van der Staaij. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 23 (30950).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 20% van de geschiedenisdocenten in de vier grote steden de Holocaust vrijwel niet ter sprake kan brengen omdat, in bijna alle gevallen Turkse of Marokkaanse, leerlingen de lessen verstoren;

constaterende dat de AIVD in het jaarverslag van 2004 stelde dat de oorzaak van het toegenomen antisemitisme onder jongeren te maken heeft met islamitische opvattingen van leerlingen;

constaterende dat in het AIVD-rapport "Van dawa tot Jihad" staat dat er een verband te leggen is tussen de groei van het antisemitisme en de opkomst van het moslimnationalisme;

overwegende dat uit het wetenschappelijk onderzoek "Antisemitism Worldwide" blijkt dat de meeste gewelddadige antisemitische acties in West-Europa gepleegd worden door individuen met een islamitische achtergrond;

verzoekt de regering, een specifiek onderzoek in te stellen naar het antisemitisme binnen de islamitische gemeenschap in Nederland,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Klaveren. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 24 (30950).

De heer **Van der Staaij** (SGP):

Voorzitter. Vijf weken geleden hebben wij met de minister van Binnenlandse Zaken en met de minister van Veiligheid en Justitie een intensief debat gevoerd over de bestrijding van antisemitisme. In het AO heeft de SGP-fractie er al op gewezen dat gerichte en voortdurende aandacht nodig is voor de bestrijding van antisemitisme. Er moet heel wat gebeuren om een halt toe te roepen aan het toegenomen gevoel van onveiligheid onder de joden in Nederland. Problemen werden kort na het AO ook nog eens treffend geïllustreerd tijdens een zogenaamde dialogwandeling in Amsterdam, waarbij rabbijn Evers weer werd beschimpt en er een Hitlergroet werd gebracht. Daarvan is ook aangifte gedaan. Ik heb begrepen dat dit in het stadsdeel ook wel serieus is opgepakt, maar dat er helaas tot nu toe geen dader is opgespoord. Om te beklemtonen dat we niet alleen op incidenten moeten reageren, maar gerichte en blijvende aandacht voor de bestrijding van antisemitisme moeten hebben, dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

Van der Staaij

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het actieplan voor de bestrijding van antisemitisme in Nederland opgenomen is in het bredere kader van het actieprogramma Bestrijding van discriminatie;

van mening dat in het licht van de geschiedenis, vanwege de ernst van de feiten en de verontrustende omvang van antisemitische incidenten en uitingen een zelfstandige en integrale aanpak van antisemitisme gerechtvaardigd en noodzakelijk is;

verzoekt de regering, de Kamer ten minste eenmaal per jaar te informeren over de ontwikkelingen bij de bestrijding van antisemitisme en over de concrete acties om antisemitisme terug te dringen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Staaij, Van Klaveren en Rouvoet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 25 (30950).

De heer Van der Staaij (SGP):

Voorzitter. Mijn tweede motie zal ik met het oog op de tijd alleen voorlezen. Ik hoef waarschijnlijk ook geen toelichting te geven, aangezien de motie voor zichzelf spreekt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de zelfstandige aandacht voor de Holocaust in het onderwijs en bij de herdenking van de Tweede Wereldoorlog niet mag verwateren door vergelijking met andere periodes en gebeurtenissen;

van mening dat het unieke karakter van de Holocaust als zwarte bladzijde in de wereldgeschiedenis zelfstandige aandacht in onderwijs en herdenking vergt;

verzoekt de regering, te bevorderen dat in het onderwijs en bij de herdenking van de Tweede Wereldoorlog de Holocaust de zelfstandige aandacht krijgt die dit thema verdient, en de Kamer daarover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Staaij, Van Klaveren en Rouvoet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 26 (30950).

De heer Van der Staaij (SGP):

Voorzitter. Ik heb moties ondertekend van collega's die zien op de beveiligingsmaatregelen voor joodse instellingen en scholen. Die zouden inderdaad eigenlijk overbodig moeten zijn door de politiebescherming op een goede manier in te zetten.

Ik had ten slotte willen volstaan met te zeggen dat ik een motie van de heer Schouw van de D66-fractie heb ondertekend waarin wordt gevraagd om onderzoek. Heel kort voor dit debat heb ik echter begrepen dat deze motie niet zal worden ingediend. Dat is de reden dat ik nu samen met collega Rouvoet een motie met dezelfde tekst indien, maar ere wie ere toekomt: de tekst is eigenlijk van D66.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het ontbreekt aan betrouwbare gegevens over de omvang en het karakter van antisemitische uitingen in Nederland;

overwegende dat effectieve maatregelen om antisemitisme tegen te gaan mede gebaseerd dienen te zijn op een grondige analyse van de oorzaken van antisemitische uitingen;

overwegende dat de Engelse regering goede resultaten heeft geboekt door serieuze studie te laten doen naar de antisemitische problematiek aldaar en het implementeren van die aanbevelingen;

verzoekt de regering, een studie uit te laten voeren naar de oorzaken van antisemitische uitingen, op basis van deze studie voorstellen te doen voor het tegengaan daarvan en de Kamer hierover eind 2011 te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Staaij en Rouvoet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 27 (30950).

Mevrouw Berdsen (D66):

Voorzitter. Toch maar een opmerking: zolang een motie niet is ingediend, staat die niet op de naam van de partij die haar heeft ingediend. De heer Slob geeft de credits ...

De voorzitter:

De heer Van der Staaij!

Mevrouw Berdsen (D66):

Sorry, de heer Van der Staaij geeft de credits aan D66, maar de motie was niet ingediend door D66. Dat wil ik toch even opgemerkt hebben.

De heer Van der Staaij (SGP):

Dat klopt. Dat is ook wat ik zei. Het was het voornemen van de D66-fractie om een motie met deze tekst in te dienen.

Nu wij het hier toch over hebben: het is wel een wat rare en lastige manier van werken. Eén minuut voor het debat dacht ik nog dat de motie zou worden ingediend. Daardoor zagen collega's ervan af om een soortgelijke motie in te dienen. En dan blijkt op het allerlaatste moment dat de motie niet wordt ingediend! Wij zijn echter

Van der Staaij

wel tot twee keer toe door de D66-fractie benaderd met de vraag om de motie alsjeblieft toch maar te ondertekenen.

Voorzitter. Vandaar mijn snelle actie om de motie toch nog maar in te brengen in het debat.

De heer **Van Dam** (PvdA):

Voorzitter. In het algemeen overleg van de Kamer met de ministers Opstelten en Donner over antisemitisme is vooral gesproken over wat het kabinet zou kunnen doen. Ik vond het dan ook heel opvallend dat het kabinet eigenlijk zei: alle instrumenten zijn voorhanden en het is daarom aan de gemeentebesturen om op te treden. Dat is wat mij betreft een te passieve houding, zeker ook omdat wij in het overleg hebben besproken hoezeer antisemitische incidenten, en dan vooral incidenten op straat, ingrijpen in het leven van Joodse Nederlanders. Het belemmert hen echt om gewoon zichzelf te kunnen zijn en dat is wel een recht dat iedereen in dit land zou moeten hebben.

Ik wil het kabinet bewegen tot wat meer actie en tot het nemen van verantwoordelijkheid. Het kabinet moet het met andere woorden niet afschuiven naar de gemeentebesturen, maar het zelf aanpakken door er prioriteit aan te geven. Het kabinet zal er wat mij betreft dus voor moeten zorgen dat het aantal antisemitische incidenten naar beneden gaat.

In het overleg is ook besproken dat de daders van deze incidenten met name in Amsterdam helaas vooral gezocht moeten worden in de groep van de Marokkaans-Nederlandse jongens. Omdat het zo duidelijk geconcentreerd is op een bepaalde plaats en in een bepaalde doelgroep, is het goed mogelijk voor het kabinet om voor een actievere aanpak te kiezen. Om het kabinet daartoe uit te dagen, dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat antisemitische incidenten op straat, zoals bedreiging, belediging en intimidatie, joodse Nederlanders belemmeren om hun identiteit en geloof te uiten en zodoende hun leven te leven in de vrijheid die elke inwoner van Nederland behoort te hebben;

overwegende dat daarom het terugdringen van dergelijke incidenten een prioriteit van de regering zou moeten zijn waar de regering actief werk van zou moeten maken;

overwegende dat Marokkaans-Nederlandse jongens voor een groot deel verantwoordelijk zijn voor deze incidenten en dat de oververtegenwoordiging van Marokkaans-Nederlandse daders extra spanningen creëert in de samenleving;

overwegende dat diverse instrumenten ingezet kunnen en moeten worden om deze incidenten aan te pakken, van straatcoaches en onderwijs tot de inzet van lokagenten of opnameapparatuur en dat de inzet van alle benodigde instrumenten wenselijk is;

verzoekt de regering om, desgewenst in samenwerking met de meest betrokken gemeentebesturen, een plan van aanpak op te stellen waarmee antisemitische incidenten gepleegd door Marokkaans-Nederlandse jongens worden teruggedrongen met als streven het aantal incidenten binnen twee jaar met ten minste 50% terug te dringen en verzoekt de regering, de Kamer hierover uiterlijk 1 juni a.s. te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Dam. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 28 (30950).

Mevrouw **Van Nieuwenhuizen** (VVD):

Voorzitter. Zoals wij in het AO al hebben besproken, geldt voor de VVD-fractie natuurlijk ook het adagium dat wij nooit mogen zwichten voor antisemitisme en nooit mogen capituleren voor welke vorm van discriminatie dan ook.

Discriminatie wordt steeds weer op een zorgwekkende manier onder de aandacht gebracht, omdat wij steeds meer worden geconfronteerd met nieuwe incidenten. Verleden week zagen wij onsmakelijke T-shirts die werden gedragen door Feyenoordfans tijdens een voetbalwedstrijd tegen Ajax. Mijn collega's hebben het filmpje dat op de tv te zien is ook al gememoreerd. Het is duidelijk dat hiervoor extra aandacht nodig is.

Tijdens het AO hebben wij geconstateerd dat er al veel onderzoek is gedaan. Het gaat ons dan ook niet om nog meer onderzoek of om nieuw beleid. Wij willen vooral dat er handhavend wordt opgetreden. Wij hebben het kabinet gevraagd zerotolerancebeleid toe te passen en minister Opstelten heeft dat ook toegezegd.

Een ander punt waarop wij hebben gehamerd tijdens het overleg, is het verschil tussen registratie van de meldingen en de aangiften. Er is nog geen herleidbare registratie in het politiesysteem. Wij hebben gevraagd een extra vinkje toe te voegen aan het systeem en daar wil ik de minister graag aan houden.

Er wordt steeds gesproken over de aangiftebereidheid bij geweld tegen moskeeën en iets dergelijks bemerken wij ook bij het antisemitisme. Mensen worden er moedeloos van en doen geen aangifte, omdat zij menen dat er toch niets mee gebeurt. Minister Opstelten heeft toegezegd dat alle aangiftegevallen een kwalitatieve terugkoppeling krijgen, zodat duidelijk is wat er met die aangifte is gedaan. Dat is de enige manier om mensen ertoe te bewegen aangifte te doen. Wij kunnen dan de omvang van het probleem overzien, zodat er echt kan worden ingezet op zerotolerancebeleid.

Ik wil graag een bevestiging van de minister dat de aangiftebereidheid wordt gestimuleerd en dat er altijd een kwalitatieve terugkoppeling van de aangiften en de meldingen komt.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie):

Is mevrouw Van Nieuwenhuizen het met mij eens dat het dan wel nodig is dat wij snel overgaan tot aparte registratie van meldingen van antisemitisme? Dat hangt nog steeds in de lucht. De Kamer heeft onze motie-Voordewind aangenomen, maar die is nog steeds

Van Nieuwenhuizen

niet uitgevoerd. Ik wil graag de steun van mevrouw Van Nieuwenhuizen krijgen om de motie snel uit te voeren, want dan pas kan worden gedaan waar ook zij om vraagt.

Mevrouw **Van Nieuwenhuizen** (VVD):

Daar ben ik het zeer mee eens. De bevestiging van minister Opstelten vond ik in het verslag niet voor 100% duidelijk. In zijn lichaamstaal dacht ik te kunnen zien dat hij het echt gaat doen en daarom vraag ik een bevestiging voor dat extra vakje. Voor het automatiseringssysteem is dat geen moeite. Er moet een klein vakje komen, dat kan worden aangevinkt en dan is de registratie in ieder geval geregeld.

□

Mevrouw **Sterk** (CDA):

Voorzitter. Het is al door andere sprekers gezegd: wij mogen ons er niet bij neerleggen dat nog elke dag mensen last hebben van antisemitisme. Daarom vinden wij dat het kabinet echt moet overgaan tot actie en dat wij moeten ophouden met het nog verder onderzoeken. Wij weten dat het voorkomt maar wij zullen vooral moeten zorgen dat wij meer informatie bovenkrijgen door bijvoorbeeld een goed registratiesysteem. Net zoals de VVD-fractie ondersteunt de CDA-fractie de inzet op het lik-op-stuk-beleid. De politie en het OM moeten zich bewust zijn van het gevaar van antisemitisme en moeten elke aangifte serieus nemen. Het is goed dat wij van de minister van Justitie horen dat de kwaliteit van de registratie omhoog moet. Ik denk dat het van belang is om dat nog eens te onderstrepen in dit debat. Wat ons betreft betekent het inderdaad ook dat dat aparte vakje er moet komen waardoor duidelijk wordt wanneer echt sprake is van antisemitisme. Van daaruit kunnen wij uiteindelijk betere cijfers krijgen over hoe vaak het nu echt voorkomt.

Wij wachten in die zin ook de plannen af voor het tot stand komen van een gesprek op nationaal niveau waarin Joodse organisaties met betrokken organisaties de problematiek kunnen bespreken. Het CDA vindt het belangrijk dat er een verbinding tot stand komt tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Wederzijds respect is noodzakelijk voor werkelijke tolerantie. Als wij willen dat wij, hoe divers wij ook zijn, elkaars kracht waarderen en activeren, moeten wij ook met elkaar dat gesprek voeren. In Nederland gaat het er niet om wat je doet, maar wat je bijdraagt aan de samenleving. Het gaat er niet om wie je bent of welk geloof je hebt.

Ik benadruk dat het belangrijk is om de aangiftebereidheid verder omhoog te helpen. Ook daarvoor is het van belang dat de registratie goed is en dat de aangiften ook daadwerkelijk worden aangenomen. Ik gaf in het AO al een voorbeeld van een zaak die gewoon te lang bij het OM heeft gelegen. Dat mag niet gebeuren. Daarom is mijn fractie blij dat er onmiddellijk actie is ondernomen naar aanleiding van het incident in Amsterdam. Daar was juist een gesprek georganiseerd dat was gericht op verdraagzaamheid, maar uiteindelijk bleek op straat weer hoe actueel het antisemitisme nog is. Kortom, wij willen daden en daarmee het probleem aanpakken. Als het registratiesysteem goed werkt, is er geen nader onderzoek nodig. Wij wachten nog op het inzicht in de stand van zaken rondom de Joodse mensen in de gevangenis die naar hun idee vaker last hebben van discriminatie dan andere groepen vanwege hun religieuze achtergrond.

□

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie):

Voorzitter. De collega's zeiden het al: op 2 februari hebben wij een algemeen overleg gehad over dit belangrijke onderwerp. Wij hebben natuurlijk vaker gesproken over het onderwerp antisemitisme. Eigenlijk bekruipt mij iedere keer het gevoel dat iedereen de urgentie onderstreept maar dat er nog meer voortgang en actie nodig is. Mevrouw Sterk zei het ook al: wij willen daden zien. Ik zeg dat niet als een verwijt, maar omdat wij voortgang moeten maken zodat er een verbetering in de situatie kan komen. Dat was ook de reden dat ik voor de voorbereiding van het algemeen overleg een rondetafelgesprek heb georganiseerd waarbij een aantal collega's aanwezig was. Door de daar aanwezige organisaties en vertegenwoordigers van Joodse instellingen werd onderstreept dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. Dat vertelden zij ook vanuit hun eigen ervaringen.

In de heel korte tweede termijn van het algemeen overleg heb ik gezegd dat ik vind dat er te weinig concrete voortgang en acties zichtbaar zijn. Het onderwerp van de aparte registratie werd nog even genoemd in een interruptievraag aan collega Van Nieuwenhuizen. Ik doel op de motie-Voordewind. Er is wel toegezegd dat er echt zal worden gewerkt aan die registratie, maar die toezegging ligt er al een tijdje. Wij willen echt dat er op die punten voortgang wordt geboekt; graag een concrete reactie van de minister wanneer deze motie eens wordt uitgevoerd met dat aparte vakje, zodat wij weten welke incidenten niet onder de algemene noemer discriminatie maar onder de noemer antisemitisme gevat moeten worden.

Ik dien op twee punten een motie in. De eerste betreft de beveiligingskosten. Het stoort mij nog steeds buitengewoon dat een aantal Joodse instellingen, met name onderwijsinstellingen, via ouderbijdragen en op andere manieren grotendeels in hun eigen beveiliging moeten voorzien of daaraan in ieder geval moeten bijdragen, wat leidt tot een hoge ouderbijdrage, om maar eens wat te noemen. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat joodse scholen, culturele instellingen en synagogen veelvuldig te maken hebben met antisemitische uitingen en bedreigingen;

constaterende dat joodse onderwijsinstellingen zich genoodzaakt zien, een forse ouderbijdrage te vragen, teneinde de veiligheid van leerlingen te kunnen waarborgen;

overwegende dat het waarborgen van de veiligheid van haar burgers behoort tot de kerntaken van de overheid;

verzoekt de regering, in gesprek te gaan met joodse (onderwijs)instellingen en gemeenten teneinde tot een oplossing te komen voor de onevenredig hoge beveiligingskosten van deze instellingen, en de Kamer over de uitkomsten te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Rouvoet

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Van der Staaij, Dibi en Van Raak. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 29 (30950).

De heer Van Dam (PvdA):

In de vooraankondiging van de motie liep de heer Rouvoet eigenlijk vooruit op de uitkomst van het gesprek. In de motie vraagt hij slechts aan de regering om in gesprek te gaan. Ik neem aan dat de vraag hoeveel bescherming langs de publieke weg geboden kan worden, ook onderdeel van dat gesprek zal zijn. De vraag is ook, of mensen zelf uit eigen beweging ervoor kiezen om er een schepje bovenop te doen, omdat zij dat prettiger vinden, of dat dit voortkomt uit noodzaak. Dat lijkt mij een onderdeel van het gesprek, maar in de vooraankondiging van de motie zei de heer Rouvoet eigenlijk al dat de beveiligingskosten door de overheid moeten worden gedragen. Ik ben dus benieuwd hoe ver de motie gaat.

De heer Rouvoet (ChristenUnie):

Uitgangspunt is dat beveiliging tegen antisemitisme of andere uitlatingen die wij ongewenst vinden, een taak is voor de overheid en dat de kosten ook bij haar behoren te berusten. Ik denk dat wij daarover niet van mening verschillen. De heer Van Dam heeft gelijk: als mensen zeggen dat zij dit niet voldoende vinden en extra maatregelen willen nemen, is dat altijd mogelijk. In Amsterdam heeft het Stadsdeel Zuid al zijn eigen verantwoordelijkheid genomen, door te zeggen: eigenlijk is dit toch gek, wij willen een bijdrage leveren. Men is daartoe echter niet in die vorm verplicht. Er is dus in ieder geval ruimte om het gesprek te voeren over de vraag wat ervoor nodig is om de normale veiligheid te bieden aan de bezoekers van die onderwijsinstellingen. Ik vraag niet: regel het nu zo, dat het op die en die manier afloopt. Maar vanuit het uitgangspunt dat de beveiliging van de burgers, ook van de Joodse burgers, in een stad als Amsterdam, of waar dan ook, een taak van de overheid is, zeg ik: kijk naar de verschillende verantwoordelijkheden en ga in overleg met instellingen en de gemeente om tot een goede oplossing te komen.

Ik heb nog een tweede motie. Wegens de tijd zal ik die niet verder inleiden, maar gewoon voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat kennis van de Holocaust belangrijk is in de strijd tegen antisemitisme en een goede behandeling van de Holocaust op scholen daarom van groot belang is;

constaterende dat uit onderzoek blijkt dat een op de vijf geschiedenisdocenten in de vier grote steden wel eens heeft meegemaakt dat hij of zij de Holocaust niet of nauwelijks ter sprake kon brengen, omdat vooral islamitische leerlingen er moeite mee zouden hebben;

van mening dat leraren en scholen toegerust moeten zijn om, juist daar waar onaangepast gedrag van leerlingen tot problemen leidt, de Holocaust op een goede manier

ter sprake te brengen en alle leerlingen te onderwijzen over dit belangrijke thema;

verzoekt de regering, in gesprek te gaan met de lerarenopleidingen over de plaats van de Holocaust in het onderwijs en in de opleidingen, vanuit de ambitie dat elke leraar voldoende toegerust is om ook onder moeilijke omstandigheden de Holocaust te behandelen op een wijze die recht doet aan het onderwerp, en de Kamer over de uitkomsten te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Rouvoet, Van der Staaij, Dibi en Van Raak. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 30 (30950).

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Minister Donner:

Voorzitter. Zoals gememoreerd is, hebben we het algemeen overleg hierover alweer een tijd geleden gevoerd. Verschillende sprekers hebben ook terecht benadrukt dat dit een verschijnsel is waarvan we iedere dag betreuren dat het zich voordoet en dat we wat dat betreft iedere keer weer opgeschrikt worden door de incidenten. Tegelijkertijd moeten we inzien dat de reden waarom we opgeschrikt worden, is dat we het gelukkig in het straatbeeld nog niet zo normaal vinden dat het gebeurt. Dit maakt dat er inderdaad inzet nodig is, maar ook dat je moet zeggen: het gaat om een veel structureler probleem ten aanzien van de ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving, met allerlei oorzaken. Ik kom daar straks op terug als ik inga op de motie van de heer Van der Staaij over verder onderzoek naar de oorzaken. Je kunt uiteindelijk altijd blijven onderzoeken. Zo herinner ik mij een debat met de heer Pechtold die met een enorme stapel onderzoeksrapporten over een onderwerp kwam. Ik heb gekeken of ik dat ook over het onderwerp antisemitisme en de oorzaken daarvan kon doen. Dat bleek inderdaad het geval, maar ik kan ze niet allemaal op zo'n korte termijn verzamelen. Anders had ik wel een vergelijkbare stapel gehad, zij het niet allemaal over hetzelfde onderwerp.

We moeten dus nagaan wat we kunnen doen en wat we inderdaad aanvullend moeten doen. Op dat punt wil ik toch in herinnering brengen wat de minister van Veiligheid en Justitie ook al in het debat zelf heeft aangegeven, namelijk dat hij zal komen met een aanscherping van het plan van aanpak van antisemitisme. Hij moet daartoe wachten op de Poldis-cijfers. Hoe dan ook, de Kamer is al toegezegd dat er op dat punt een aanscherping komt. Of die in het teken staat – hiermee kom ik op de motie van de heer Van Dam, maar ik loop de moties straks nog systematisch na – van een reductie met 50%, kortom, dat wordt beredeneerd wat er nodig is om 50% minder incidenten te krijgen, lijkt mij niet. Ik ben bang dat dat niet zal kunnen. Om die reden zal ik, zodra ik die motie bespreek, de suggestie doen om die motie aan te houden totdat de aanscherping van het plan van aanpak hier ligt, althans de brief die de minister van Veiligheid en Justitie daarover zal sturen.

Donner

Alle partijen hebben eigenlijk vooral een toelichting op de afzonderlijke moties gegeven, dus ik wil nu overgaan tot het bespreken daarvan. In de eerste plaats bespreek ik de motie van de heer Van Klaveren die de regering verzoekt, alles in het werk te stellen om van de beveiliging van Joodse instellingen een topprioriteit te maken. De minister van Veiligheid en Justitie en ik zelf hebben het net gisteren met de Kamer over het systeem van bewaken en beveiligen gehad. Dit is een merkwaardige samenloop van omstandigheden. Daarbij ging het met name over de vraag hoe daarin gewaarborgd wordt dat de prioriteit steeds wordt gelegd waar die nodig is, uiteraard binnen het fundamentele stelsel van bewaken en beveiligen. Dat is van onderaf opgebouwd. In eerste instantie heb je de eigen verantwoordelijkheid van mensen, in tweede instantie de verantwoordelijkheid van organisaties en in derde instantie, aanvullend, de verantwoordelijkheid van het Rijk, met name waar het gaat om het bestrijden van gepleegde misdrijven, hetgeen plaats moet vinden doordat politie en justitiële bevoegdheden worden uitgeoefend. Gisteravond ging het over de verantwoordelijkheid van gemeenten met betrekking tot de beveiliging van de eigen mensen: wethouders, burgemeesters en raadsleden. Hier hebben wij het vandaag ook over de verantwoordelijkheid van verschillende maatschappelijke instellingen, niet alleen joodse instellingen, met betrekking tot de beveiliging tegenover een gevreesde aantasting van de veiligheid.

Ik kom daar even op terug omdat ik toch van mening ben dat dat ook het uitgangspunt moet zijn en blijven als het gaat om de beveiliging van joodse instellingen en synagogen. Nogmaals, wij kunnen het niet alleen hebben over joodse instellingen. Dan hebben wij het evenzeer over moskeeën die worden bedreigd. Wij hebben het dan over alle andere instellingen die om andere redenen ook worden bedreigd, fysiek, dan wel met aantasting van de veiligheid.

Dat is in de kern de discussie die u hier aan de orde stelt, namelijk: geven wij nu aan bepaalde instellingen prioriteit? De automatische implicatie daarvan is dat andere zaken niet zoveel prioriteit hebben. Ik meen dat dit juist in de situatie dat zich bedreigingen voordoen nu al een kwestie is. In de overwegingen in de motie wordt er ook op gewezen op welke wijze in Amsterdam-West en de gemeente Amsterdam zelf al maatregelen zijn genomen, waar men constateert: hier willen wij als gemeente optreden. Wat de motie vraagt, is om dit systematisch, ongeacht eventuele andere dreigingen, tot topprioriteit te maken, heel specifiek voor een bepaald soort instellingen van één geloofsrichting. Daarvoor zie ik geen reden. Het kan niet zo zijn dat wij voor één soort instellingen komen tot besluiten waarmee wij in wezen, in onderscheid van alle andere instellingen, zeggen: hier is de beveiliging zodanig dat men geen eigen kosten hoeft te maken. Dat kan altijd nodig zijn omdat men op grond van eigen overwegingen zegt dat men extra zekerheid wil hebben. Die kan de overheid dan niet overnemen.

De heer Van Klaveren (PVV):

Ik vind het redelijk schokkend om te horen dat de minister aangeeft dat hij daar geen reden toe ziet. Het stadsdeel Amsterdam-Zuid geeft aan dat dit een structureel probleem is. Dan lijkt het mij ook dat er structurele beveiliging moet zijn. Dat andere instellingen dan op een andere manier zouden worden behandeld, komt ook doordat andere instellingen veel minder bedreigd worden.

Minister Donner:

Mijnheer Van Klaveren, u was er gisteravond niet bij. Toen ging dezelfde discussie over gemeenten waar men werkte met dezelfde signalen. Ook daar heeft de Kamer – in discussie althans, ik heb tot nu toe geen ander signaal – geaccepteerd dat het uitgangspunt de verantwoordelijkheid van gemeenten is. Het is inderdaad helaas zo dat wij op een aantal punten moeten constateren dat wij in de huidige samenleving met sommige objecten in sommige instituten en instellingen met een meer dan redelijke bedreiging, agressie en geweld te maken hebben. Wij hebben de verantwoordelijkheid als overheid, binnen stelsels zoals wij die ook hebben aanvaard, om daar tegen op te treden. Op dit punt moet ik gewoon vaststellen dat er jaarlijks contact plaatsvindt met het Centraal Joods Overleg. Er vindt ook als daar specifiek aanleiding toe is overleg plaats met de NCTb. Er is voortdurend communicatie over de noodzaak van extra beveiliging, dus dat gebeurt rechtstreeks op nationaal niveau. Dat gebeurt overigens niet alleen bij joodse instellingen, maar ook bij andere instellingen. Dit sluit aan bij uw constatering dat een deelgemeenteraad zelf maatregelen neemt. Inderdaad is daar blijkens het overzicht in sommige delen van Nederland meer aanleiding toe. Dat is nu net het systeem, zo moet ik constateren. Als er reden is, dan is er aandacht voor, maar ik kan niet, zoals in de motie wordt gevraagd, zeggen: ongeacht de situatie is het een topprioriteit.

De voorzitter:

Uw laatste opmerking op dit punt, mijnheer Van Klaveren.

De heer Van Klaveren (PVV):

De minister zegt zelf dat bij sommige instellingen de bedreigingen wat ernstiger zijn dan bij andere. Joodse instellingen worden permanent bedreigd. De minister maakt een vergelijking met moskeeën en andere instellingen. De bedreiging daarvan is van een heel andere orde. Moskeeën worden niet structureel bedreigd. In mijn motie staat dat men bij het stadsdeel Amsterdam-Zuid heeft erkend dat bijna alle bedreigingen waarmee men daar te maken heeft, bedreigingen zijn van Joodse instellingen. Het zijn niet bijvoorbeeld moskeeën die worden bedreigd. Ik snap dus niet goed waarom de minister de moskeeën erbij haalt.

Minister Donner:

Dat doe ik, omdat ik moet constateren dat in sommige andere hoeken van het land eenzelfde soort situatie rond bepaalde moskeeën bestaat. We kunnen in de Kamer geen onderscheid maken tussen de ene soort instellingen en de andere soort. Als er bedreigingen zijn, werkt het systeem zoals ik heb geschetst. Dan is er altijd aandacht voor de verhouding. De heer Van Dam heeft er ook op gewezen dat sommige organisaties inderdaad op grond van eigen overwegingen extra beveiliging inhuren op dit punt. Daarvoor bestaat ruimte. Als er sprake is van bedreigingen, werkt het systeem zoals ik heb geschetst. Daarover is bovendien altijd direct contact.

De voorzitter:

Kan de minister een oordeel geven over de motie? Hij moet op acht moties reageren.

Minister Donner:

Om die reden meen ik dat ik de Kamer het aannemen van de motie in de huidige vorm moet ontraden. Ik doe

Donner

dat omdat daarin één soort instellingen wordt geïdentificeerd. Ik doe dat bovendien omdat in deze motie een waterscheiding wordt overschreden. Met de motie wordt de overheid namelijk verantwoordelijk gemaakt voor iedere beveiliging die instellingen zelf treffen. Dat gebeurt in de motie verkap, door het criterium dat het inkopen van particuliere beveiliging niet langer nodig is. Die verantwoordelijkheid die op deze manier bij de overheid zou komen te liggen, zou niet alleen Joodse instellingen betreffen. Er is immers een groot aantal instellingen dat particuliere beveiliging inkoopt. Met deze motie wordt een totaal ander systeem geïntroduceerd. Mijn toezegging over regelmatig contact met het Centraal Joods Overleg en waar nodig met andere instellingen, blijft gewoon staan. Ik kom daarop straks terug. Bij dat regelmatig contact onderzoeken wij wat wij moeten doen als er sprake is van dreiging.

De motie van de heer Van Klaveren op stuk nr. 24 kan ik behandelen samen met de motie van de heer Van der Staaij. In die moties wordt gevraagd om breder onderzoek naar de oorzaken van antisemitische uitingen. In de overwegingen van de motie van de heer Van Klaveren staat bijna dat het onderzoek niet nodig is. Daarin wordt namelijk al geconstateerd dat de meeste antisemitische acties worden gepleegd door individuen met een islamitische achtergrond. Waarom zouden we dan nog onderzoeken of dit zich voordoet? In bredere zin moet ik constateren dat er al een grote hoeveelheid rapporten bestaat waarin cijfers staan over discriminatie en over de wijze waarop die discriminatie is verdeeld. Er is ook onderzoek gedaan naar de relatie tussen enerzijds bepaalde andere opvattingen en anderzijds antisemitisme. Deze relatie is ook voorwerp van gericht overleg in steden en op landelijk niveau. Mevrouw Sterk wees daarop. Dat overleg vindt plaats tussen bijvoorbeeld vertegenwoordigers van islamitische, joodse en christelijke organisaties. Daarbij komt de vraag ter sprake hoe bepaalde opvattingen in de eigen achterban kunnen worden bestreden. In de motie van de heer Van Klaveren wordt eigenlijk al in de overwegingen gefocust op: er is hier een probleem. Daarna staat in de motie: ga nu onderzoeken of er een probleem is. Dat maakt de tekst van de motie enigszins tegenstrijdig. Daarom moet ik de Kamer het aannemen van de motie ontraden.

De heer Van Klaveren (PVV):

De motie is niet tegenstrijdig. Er wordt in gevraagd om een onderzoek specifiek naar het antisemitisme binnen de islamitische gemeenschap. In de rapportjes waarnaar wordt verwezen in de motie, staat dat er op bepaalde punten een probleem is. In de motie wordt dus gevraagd om een globaal beeld. Verder vraag ik de minister of hij erkent dat er sprake is van islamisering van het antisemitisme in Nederland. Hoe duidt hij het in het algemeen overleg aangehaalde punt van prof. Van der Horst, voormalig hoogleraar in Utrecht? Die stelt dat er op het ogenblik in Nederland sprake is van islamisering van het antisemitisme.

Minister Donner:

Ik heb altijd wat moeite met de problematiek van het islamiseren, maar de heer Van Klaveren wijst al weer op een onderzoek dat er al is naar bepaalde relaties. Daarin trekt men de conclusie die hij eigenlijk nog een keer bevestigd wil zien in nog weer aanvullend onderzoek. Deze kwestie is onderdeel van het bredere palet van tal van factoren die hierbij een rol spelen. De heer Van Klaveren

noemt specifiek de islamisering, maar anderen hier in de Kamer noemen specifiek de conflicten in het Midden-Oosten en de ontwikkelingen elders. Weer anderen noemen andere organisaties, althans de christelijke traditie op dit terrein. Uiteindelijk kanaliseren wij in dit debat de schuld van antisemitisme in het onderzoek naar de oorzaken. Ik ben meer van de benadering: laten wij het aanpakken waar het voorkomt en laten wij het aanpakken daar waar wij identificeren waar de oorzaken liggen. Laten wij niet iedere keer weer onderzoek naar de oorzaken doen.

De heer Van Klaveren (PVV):

Ik wil graag antwoord op mijn vragen. Hoe duidt de minister de uitlatingen van voormalig hoogleraar prof. Van der Horst dat er sprake is van islamisering van het antisemitisme in Nederland? Wij willen een globaal onderzoek naar antisemitisme binnen de islamitische gemeenschap. Het gaat ons er niet om, deelsgewijs uit een aantal rapporten wat informatie te filteren.

Minister Donner:

Ik duid dit als een onderzoek naar het onderzoek, maar ik sta hier niet als commissievoorzitter om een oordeel te geven over een wetenschappelijk onderzoek. De heer Van Klaveren wijst erop dat er al tal van onderzoeken zijn. Dat bepaalt ook mijn oordeel over deze motie, net zoals over de andere motie. Ik meen dat wij niet nog weer onderzoek naar de oorzaken moeten doen. Wij hebben met de verschijningsvormen te maken. Er spelen zonder meer factoren die de heer Van Klaveren noemt, maar er spelen evenzeer factoren die ook elders spelen. Ik moet de motie om die reden ontraden.

De heer Van Dam (PvdA):

De minister had ook kunnen zeggen dat het niet kies is dat de PVV opnieuw de schuld in de schoenen van de moslims probeert te schuiven, van de islam. Hij doet dat echter niet, want hij stelt dat er elementen bij zitten zoals die zijn genoemd. De minister onderschrijft dus ten dele het verhaal van de heer Van Klaveren dat het aan het geloof te wijten is dat rotjochies op straat zich antisemitisch uiten.

Minister Donner:

Nee, mijnheer Van Dam. Ik weet dat ook u graag de discussie over antisemitisme wilt voeren via de discussie over de oorzaken, maar zoals in de motie van de heer Van Klaveren wordt aangegeven, zijn er rapporten waarin wel degelijk bepaalde relaties worden gelegd, maar niet in het algemeen zoals u ze wilt duiden, dus tussen de islam en het antisemitisme, of zoals anderen dat doen tussen het christendom en het antisemitisme en nog weer anderen tussen nog weer andere maatschappelijke verschijnselen. Ik heb te maken met antisemitisme, gebaseerd op heterogene oorzaken en heterogene ontwikkelingen. Ik geef daarom in mijn woorden aan waarom ik meen dat deze motie niet nodig is. U bestrijdt de zienswijze van de heer Van Klaveren maar op de manier zoals u dat wilt doen.

De voorzitter:

Ik vind dat hierover voldoende is gedebatteerd, in verschillende AO's en debatten. Wij moeten niet opnieuw dezelfde argumenten uitwisselen. Er is genoeg over gedebatteerd, is mijn indruk.

Donner

De heer **Van Dam** (PvdA):

Dat ligt eraan. De vorige keer zei de minister in het algemeen overleg nog dat de toename van antisemitisme te wijten was aan de toegenomen secularisatie in de Nederlandse samenleving. Nu onderschrijft hij voor een deel het verhaal van de PVV. Ik vind dat opmerkelijk, zeker van deze minister, omdat hij terecht aangeeft dat er ook mensen zijn die verbanden leggen tussen het katholicisme en het antisemitisme. Niemand heeft het ooit als een serieuze reden gezien voor de opkomst van het antisemitisme dat er binnen de katholieke kerk, net zo goed als binnen de islam, vast wel elementen zijn die zich niet verdragen met andere geloven. Maar het stuit mij tegen de borst dat de minister meegaat in de redenering van de PVV.

Minister **Donner**:

Ik begrijp dat de heer Van Dam mij eerst dingen in de mond moet leggen en een positie moet geven om het vervolgens te bestrijden. Dat is een bekend verhaal van De Cervantes. De heer Van Dam heeft het over een onderzoek naar secularisering. Ik wijs hem erop dat er vandaag een publicatie was die verwees naar onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut en Forum, Instituut voor multiculturele vraagstukken, dat in dezelfde richting wijst, namelijk dat secularisering en het steeds minder bekend zijn met religieuze uitingen andere oorzaken zijn van antisemitisme. Ik sta hier dus niet om te kiezen voor deze of gene oorzaak. Die kant wil de heer Van Dam graag uit. Hij wil een heel ander gevecht uitvechten over de vraag van het antisemitisme. Ik sta hier om te bezien hoe ik het verschijnsel bestrijd vanuit welke oorzaak dan ook.

De **voorzitter**:

Ik zie u weer bij de interruptiemicrofoon staan, mijnheer Van Klaveren. Was het de bedoeling dat u verdergaat over uw motie? Volgens mij was die voldoende besproken.

De heer **Van Klaveren** (PVV):

Ik wilde even reageren op de heer Van Dam. Kan dat?

De **voorzitter**:

Heel kort.

De heer **Van Klaveren** (PVV):

Ten eerste, zijn geweldpredikende imams en vooral antisemitisch predikende imams volgens de heer Van Dam rotjochies? Ten tweede, onderschrijft hij de uitkomst van de in de motie genoemde rapporten over antisemitisme binnen de islam? En het vergelijken van een godsdienst met een totalitaire ideologie gaat wat de PVV betreft niet op.

De **voorzitter**:

Ik geef de heer Van Dam de gelegenheid om kort te reageren en dan stoppen wij met deze onderlinge discussie, want daar is genoeg ruimte voor geweest in het AO.

De heer Van Dam, kort graag.

De heer **Van Dam** (PvdA):

Heel kort.

Elk geloof heeft zijn eigen extremistische kanten. Het gaat daarmee niet aan om alle gelovigen over één kam te scheren en de schuld te geven van alles wat misgaat in de wereld, zoals de heer Van Klaveren elke keer doet.

De **voorzitter**:

Ik stel voor dat de minister verdergaat met zijn betoog en dat hij zich beperkt tot het beoordelen van de ingediende moties.

Minister **Donner**:

In de motie-Van der Staaij c.s. op stuk nr. 25 wordt de regering verzocht om de Kamer ten minste eenmaal per jaar te informeren over de ontwikkelingen bij het bestrijden van het antisemitisme. Ik wil hem voorstellen om die motie aan te houden totdat hij de brief krijgt van de minister van Veiligheid en Justitie over de aangescherpte aanpak van antisemitisme om te bezien of deze regelmatige separate rapportage nodig is. Uiteraard vindt er immers regelmatig rapportage plaats als onderdeel van een groot aantal andere cijfers. Ik wees al op de Poldis-cijfers. In de context van dat debat wil ik vragen: is dit nodig of hebben wij de informatie al die wij nodig hebben? Dat is een suggestie. Dit is in principe veel meer een kwestie van de Kamer, dus ik moet eigenlijk refereren aan het oordeel van de Kamer over de vraag in hoeverre het nodig is. Maar ik meen dat wij anders omkomen in de rapportages en niet toekomen aan wat wij doen.

In de motie-Van der Staaij c.s. op stuk nr. 26 wordt de regering verzocht te bevorderen dat in het onderwijs en bij de herdenking van de Tweede Wereldoorlog de Holocaust de zelfstandige aandacht krijgt die dit thema verdient. Ik verwijs op dat punt naar de motie van de heer Van der Staaij die wijst op waar de problemen zich vooral voordoen, namelijk bij sommige leraren die zich wellicht beschroomd voelen om dit onderwerp aan de orde te stellen. Als zijn motie aanvaard wordt, gaat de Kamer heel specifiek in op het curriculum van scholen en de wijze waarop een en ander onderwezen wordt. Daarom moet ik de motie ook ontraden. Nogmaals, voor zover ik weet, is dit onderdeel van het curriculum en wordt er separaat belang aan gehecht. Als er problemen zijn, is er veeleer sprake van specifieke problemen. Ik ontraad dan ook deze motie aan te nemen en zo gericht in het curriculum van het onderwijs te gaan zitten.

De heer **Van der Staaij** (SGP):

Ik zag ook het probleem dat wij niet op de stoel van scholen moeten gaan zitten en precies moeten voorschrijven hoe er aandacht besteed moet worden aan de Holocaust. Daarom hebben wij ook gekozen voor een formulering waarin de begrippen "afdwingen" of "waarborgen" niet voorkomen, maar voor een die simpelweg en vrij bescheiden spreekt over het bevorderen van de zelfstandige aandacht aan het betreffende onderwerp, niet alleen in het onderwijs, maar ook bij de herdenking. Er zijn allerlei momenten en aangrijpingspunten waarop je, zonder in de precieze vrijheid van scholen te treden, wel het belang van die zelfstandige aandacht daarvoor kan onderstrepen. Dat is de essentie van de motie.

Minister **Donner**:

De stap die de heer Van der Staaij hier neemt, is toch dat hij in het onderwijs heel gericht bij bepaalde onderwerpen gaat aangeven op welke wijze er moet worden onderwezen. Dat is de strekking van de motie, hoe voorzichtig deze ook geformuleerd is. In wezen betreedt de heer Van der Staaij daarmee – en dat valt mij op van een partij als de SGP – het terrein van de staatspedagogiek, die zich in wezen moeilijk verdraagt met ons idee van de vrijheid van onderwijs. De heer Van der Staaij richt zich op

Donner

de middelen die gebruikt moeten worden. Daarom ben ik eerder geneigd om de voorkeur te geven aan de motie-Rouvoet c.s. op stuk nr. 30. Daarin gaat het om overleg met leraren die geconfronteerd worden met de zaken waar de heer Van der Staaij op doelt en een bepaalde schroom. Dat is de juiste benadering. Nogmaals, op dat punt zou ik mij refereren aan het oordeel van de Kamer en vervolgens de motie doorverwijzen naar de minister van OCW. De motie van de heer Van der Staaij is echt de eerste stap op het terrein van de staatspedagogiek.

De heer **Van der Staaij** (SGP):
Voorzitter ...

De voorzitter:

In de woorden van minister Donner was enigszins sprake van uitlokking. Mijnheer Van der Staaij, houdt u het kort, want we moeten echt voortvarend hiermee aan de slag. Anders komen we in de problemen met de tijd.

De heer **Van der Staaij** (SGP):

Tussen staatspedagogiek en helemaal niets erover zeggen zit nog wel iets. In deze motie wordt daar mijns inziens op een verantwoorde manier invulling aan gegeven.

Minister Donner:

Nee. Uw formulering is: "de zelfstandige aandacht krijgt die dit thema verdient". U gaat identificeren hoe en wat er moet. Dat verdraagt zich niet met uw uitgangspunten. Het is overigens niet aan mij om dat te betogen.

Voorzitter. Ik kom op de motie-Van der Staaij/Rouvoet op stuk nr. 27, waarin de regering wordt verzocht, een studie te laten uitvoeren naar de oorzaken van antisemitische uitingen. Ik breng het beeld in herinnering van de heer Pechtold met een stapel studies in de hand. We hebben de jaarverslagen van het Meldpunt Discriminatie Internet, we hebben de cijfers van Poldis, we hebben de Monitor Racisme & Extremisme, we hebben de meldingen van het CIDI, we hebben de Monitor Rassendiscriminatie. We hebben een eindeloze stapel studies naar de oorzaken van antisemitisme. De heer Van Klaveren heeft ook een stapel genoemd en anderen noemen weer andere stapels. Dit is een vlucht in het zoeken naar oorzaken van een probleem waarvan we met de verschijnselen te maken hebben. Zelfs als we de oorzaken ervan kennen, kunnen we het echter niet via die oorzaken aanpakken. Die liggen namelijk vaak in het verleden.

Ik kom op de motie-Van Dam op stuk nr. 28. De heer Van Dam meent dat het kabinet onvoldoende doet op dit terrein. Ik meen dat het kabinet doet wat des kabinets is om op dit terrein te doen. Dat blijkt ook juist uit de handelswijze rondom een van de punten waar de heer Van Dam om vraagt, namelijk de Marokkaans-Nederlandse jongeren. Ik wijs erop dat dit punt nu juist specifiek onderwerp is van de gemeenten die daar meer in het bijzonder mee te maken hebben. Ik wijs op de aanpak Marokkaans-Nederlandse risicojongeren, die 22 gemeenten hanteren, en op de aanpak Antilliaans-Nederlandse risicojongeren. Ook in die context wordt dit aangepakt. Een van de belangrijkste doelen daarvan is namelijk het terugdringen van de overlast op straat. Kortom, het kabinet doet op de verschillende terreinen wat er gedaan moet worden. Als de heer Van Dam meent dat er meer gedaan moet worden, verwijs ik naar de brief van de minister van Veiligheid en Justitie over de aanscherping van het plan van aanpak voor de bestrijding van antisemitisme. In het

licht daarvan suggereer ik de heer Van Dam te overwegen om deze motie aan te houden tot het debat over de genoemde brief. Nu moet ik haar ontraden. Het is in geen geval een motie waarvan de uitkomst vaststaat, alsof de vraag zou zijn: wat is ervoor nodig om het aantal genoemde incidenten met 50% terug te dringen? Dat is een benadering die het eerder moeilijk maakt, want deze verabsoluteert alle middelen die moeten worden ingezet.

De heer **Van Dam** (PvdA):

Dat laatste snap ik; het is ook in de motie opgenomen als een streven. Wanneer kan de Kamer het plan van aanpak verwachten?

Minister Donner:

Ik denk op ongeveer hetzelfde moment als de heer Van Dam in zijn motie vraagt. De minister van Justitie had het plan van aanpak, de aanscherping, toegezegd voor de zomer, omdat hij moet wachten op de nieuwe cijfers van Poldis om te weten wat de meest recente inzichten zijn. Dat is waarschijnlijk niet voor 1 juni, maar wel vlak erna.

De heer **Van Dam** (PvdA):

Kunnen wij daarvan verwachten dat het een concreet plan van aanpak is? Dat vond ik het probleem van het vorige verhaal; dat was gewoon een verhaal over de instrumenten die mogelijk zijn. Ik vraag echter van de regering om concreet te maken hoe zij er samen met de gemeentebesturen voor zal zorgen dat het aantal incidenten naar beneden gaat. Ik heb gezegd dat gestreefd moet worden naar een vermindering met de helft, maar kijk wat realistisch is.

Minister Donner:

Wij proberen dat op dat terrein te doen. In al uw betogen geeft u zelf steeds aan dat de gemeenten iets doen en dat de regering ook iets moet doen. Tegelijkertijd zegt u: het moet samen met de gemeenten. Situaties zoals die zich voordoen in Amsterdam – de heer Van Klaveren wees daarop – zijn geen problemen die je vanuit Den Haag kunt aanpakken. In Den Haag kun je kijken: hebt u de instrumenten die nodig zijn om het probleem aan te pakken? In die zin zal de aanscherping concreet zijn.

Nu kom ik op de motie-Rouvoet op stuk nr. 29, die zich in het bijzonder richt op de joodse onderwijsinstellingen. Daarvoor geldt hetzelfde als wat ik tegen de heer Van Klaveren heb gezegd. De motie richt zich heel specifiek op bepaalde instellingen. Het systeem van bewaken en beveiligen heb ik uiteengezet. In de formulering geeft de heer Rouvoet in wezen al aan dat hij vooruitloopt op de conclusie. In de motie wordt de regering namelijk verzocht, tot een oplossing te komen voor "de" onevenredig hoge kosten. Dat vooronderstelt dat de kosten, in verhouding, onevenredig zijn. Zou het een formulering zonder het bepaald lidwoord zijn, dan zou nog moeten blijken of inderdaad sprake is van onevenredig hoge kosten. Ik moet echter constateren dat ook dan het uitgangspunt van bewaken en beveiligen is zoals het is. De heer Rouvoet verzoekt de regering heel in het bijzonder, een gesprek aan te gaan. Ik heb erop gewezen dat dit gesprek al gevoerd wordt, ook met het Centraal Joods Overleg. Ik weet dat er recentelijk nog met de minister van Veiligheid en Justitie is overlegd over de kosten. Dat alles laat onverlet dat de heer Rouvoet door het toevoegen van het bepaald lidwoord in wezen de conclusie al in de motie stopt.

Donner

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie):

Ik wil niet verhelen dat ik er een beetje moe van word. De minister zegt voortdurend – dat zei hij in het algemeen overleg en dat zegt hij ook vandaag – dat we niet moeten spreken over de oorzaken, dat die allemaal in het verleden liggen, dat we moeten doen wat nodig is en dat we moeten aanpakken. Alle moties die zich richten op concrete acties ontraadt hij echter iedere keer met een nieuwe creatieve argumentatie, die niet echt overtuigend is.

Dat geldt ook voor deze motie. In deze motie wordt echt iets anders gevraagd dan in de motie van de heer Van Klaveren. In deze motie wordt niet verzocht om toprioriteit voor één type instelling bij de politie. Ik snap op zichzelf de overweging van de minister dat dit een beetje lastig is. Ook als de minister echter een heel minimalistische opvatting zou hebben van de overheidstaak, horen politie en justitie daar niet bij. Wij zien dat er bij een aantal joodse instellingen onevenredig hoge kosten worden gemaakt. Ik zeg niet dat die allemaal door de staat moeten worden gedragen; dan zou de minister een punt hebben met zijn tegenargumentatie. Ik zeg: ga nu met deze instellingen en de gemeenten om de tafel zitten om een oplossing te vinden ... De minister zegt "nee", maar dat vraag ik hem wel! Ik zeg dus: probeer een oplossing te vinden. Nu gaat het via de ouderbijdrage en via vriendenstichtingen en dergelijke en de gemeente gaat bijspringen. Daar zit iets scheef. Ik zeg niet op voorhand dat dit de oplossing of uitkomst moet zijn, maar ik vraag om tot "een" oplossing te komen. Iedereen moet daar zijn eigen bijdrage aan leveren. Dat kan de minister niet op dezelfde makkelijke manier wegvegen als eerdere moties.

Minister **Donner**:

Ik veeg niks op een makkelijke manier weg. Uit de redenering van de heer Rouvoet blijkt al dat hij in wezen op twee gedachten hinkt. De overheid, de Staat, betaalt uiteraard de kosten van de acties die je van politie en justitie mag verwachten. Daar berust het stelsel van bewaken en beveiligen op. Dat geldt niet alleen voor de instellingen in kwestie, maar ook voor tal van andere instellingen. Dat was onder andere gisteravond het onderwerp van gesprek. Ook daarbij betaalt de Staat wat in de systematiek aan de Staat is en betalen de instellingen waarvoor zij als werkgever verantwoordelijk zijn. Dat is ook hierbij het geval. De desbetreffende instellingen hebben niet te maken met een tekortschietende bewaking van politie en justitie die nodig zou zijn maar die er niet is. Nee, men kiest voor het treffen van een aantal maatregelen. Ik heb de heer Rouvoet erop gewezen dat er al overleg plaatsvindt en dat in die zin in de motie systematisch wordt gevraagd om dingen die al besproken zijn. Eén ding kan met deze motie niet gerealiseerd worden, namelijk dat wij voor een bepaald soort instellingen tot een andere invulling komen dan in het algemeen voor iedereen. Dan vraagt de heer Rouvoet namelijk in wezen om iets wat discriminerend is.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie):

De minister weet wel beter; dat zou ik hem nooit vragen. Op de joodse onderwijsinstellingen in Amsterdam wordt een hoge ouderbijdrage van € 2000 gevraagd, er wordt ook een hoge bijdrage van ondersteunende organisaties gevraagd, omdat er fysieke beveiligingsmaatregelen nodig zijn en er particuliere beveiligers moeten worden ingeschakeld. Voor een stadsdeel is dat aanleiding om daaraan een bijdrage te leveren. Dan kan de minister niet volhouden dat het allemaal overbodige maatregelen zijn. Ik

vraag de regering alleen om op grond van de eigen verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de veiligheid van alle burgers van dit land, in gesprek te gaan met de gemeenten en instellingen die het betreft om tot een adequate oplossing te komen. Ik vraag de minister dringend om niet voor dat gesprek weg te lopen en de Kamer te informeren over de mogelijke oplossing van het probleem.

Minister **Donner**:

Ik heb al aangegeven dat er voortdurend overleg plaatsvindt met gemeenten en andere instellingen over de lasten en de vraag of zij kosten maken voor zaken die eigenlijk de overheid moet regelen. Daarom geef ik aan dat het wat anders is dan de mogelijkheid van onevenredige kosten waarover de heer Rouvoet spreekt. Hij gaat er in zijn motie al van uit dat er sprake is van een onevenredige verdeling. Hij wijst tegelijkertijd op het gegeven dat in Amsterdam-Zuid de gemeente al een deel van de kosten op zich neemt, kortom dat er al actie wordt ondernomen. Derhalve geef ik aan dat het overleg al plaatsvindt, maar niet vanuit de visie dat er onevenredige kosten zijn. Wat onevenredig is, moet de heer Rouvoet beoordelen aan de hand van de systematiek van bewaken en beveiligen van wat iedere burger heeft te dragen en niet alleen joodse instellingen. Daarom moet ik de motie-Rouvoet c.s. op stuk nr. 29 ontraden.

Ik ga verder met de motie-Rouvoet c.s. op stuk nr. 30 over het in gesprek gaan met de lerarenopleidingen over de plaats van de Holocaust in het onderwijs en in de opleidingen. Ik verwijs naar mijn antwoord op de motie-Van der Staaij c.s. op stuk nr. 26. Het oordeel over de motie op stuk nr. 30 laat ik aan de Kamer. Ik zie die motie namelijk qua strekking als een ondersteuning van bestaand beleid.

Mevrouw Van Nieuwenhuizen vroeg mij nogmaals om een bevestiging van de toezegging die de minister van Veiligheid en Justitie heeft gedaan inzake de uitvoering van de motie-Voordewind. Die wordt uitgevoerd. Ik moet echter herhalen, zoals de minister heeft gezegd, dat het een kwestie van techniek is of dat moet gebeuren door een apart vakje in te vullen met een vinkje of op andere wijze. De motie wordt echter uitgevoerd. Ten laatste wordt de Kamer daarover geïnformeerd in de brief die de minister zal sturen over de aanscherping van het plan antisemitisme.

Hetzelfde geldt voor de vraag van mevrouw Van Nieuwenhuizen over het terugkoppelen naar burgers van wat er met de aangiften is gebeurd. Dit is in gang gezet om ervoor te zorgen dat het zo goed mogelijk gebeurt. Ik meen dat de incidenten in Amsterdam-West daar een eerste aanwijzing voor waren.

Daarmee ben ik ook ingegaan op de vragen van mevrouw Sterk. Op de specifieke vraag over de problematiek van joodse mensen in penitentiaire inrichtingen is de minister van Veiligheid en Justitie ook ingegaan. Ik zal dat in elk geval in het plan van aanpak meenemen. Inmiddels heeft ook overleg plaatsgevonden tussen de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en onder anderen de vertegenwoordigers van de geestelijke verzorgers in de penitentiaire inrichtingen over de vraag welke maatregelen nodig zijn. Er is onder andere een voorlichtingsproject gestart, ook in jeugdinstellingen omdat gesignaleerd werd dat er daar meer in het bijzonder problemen waren.

De beraadslaging wordt gesloten.

Voorzitter

De voorzitter:

De stemmingen over de ingediende moties zullen volgende week dinsdag plaatsvinden.

De vergadering wordt van 12.02 uur tot 12.30 uur geschorst.

Voorzitter: Verbeet

De voorzitter:

Op de tafel van de Griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.